

D.

253.

ÉRTEKEZÉSEK

ÉSZETTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

I. OSZTÁLY RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

SZABÓ JÓZSEF,

OSZTÁLYTITKÁR.

III. KÖTET. — II. SZÁM. 1872.

EMLEKEZÉS

NEILREICH ÁGOSTRÓL.

HAZSLINSZKY FRIGYES

LEVELEZŐ TAGTÓL.

— Ára 10 kr. —

PEST, 1872.

EGGENBERGER FERDINÁND M. AKAD. KÖNYVÁRUSNÁL.

(HOFFMANN ÉS MOLNÁR.)

Eddig külön megjelent

É R T E K E Z É S E K

a matematikai tudományok köréből.

ELSŐ KÖTET.

1. szám. *Szily Kálmán*. A mechanikai hő-elmélet egyenleteinek általános alakjáról. Székfoglaló 15 kr.
2. „ *Hunyady Jenő*. A pólus és a polárok. A viszonyos polárok elve 30 kr.
3. „ *Vész János Armin*. Biztosítási kölcsön (új életbiztosítási nem.) 30 kr.
4. „ *Kruspér István*. A Schwerdt-féle Comparator módosított alkalmazása. 15 kr.
5. „ *Vész János Armin*. Legrövidebb távolok a körkúpon. Székfoglaló 20 kr.
6. „ *Tóth Agoston Ráfáel*. Az európai nemzetközi fokmérés és a körébe tartozó geodaetai munkálatok. 30 kr.
7. „ *Kruspér István*. A párisi meter-prototyp. 10 kr.
8. „ *König Gyula*. Az elliptikai függvények alkalmazásáról a magasabb foku egyenletek elméletére. 24 kr.
9. „ *Murrmann Ágost*, Europa bolygó elemel annak tiz első észlelt szembenállása szerint 25 kr.
10. „ *Szily Kálmán*. A Hamilton-féle elv és a mechanikai hő-elmélet második fő tétele 10 kr.
11. „ *Tóth Agoston*. A földképkészítés jelen állása, a mint az képviselve volt az antwerpeni kiállításon. Két táblával 40 kr.

55388

EMLÉKEZÉS

NEILREICH ÁGOSTRÓL.

HAZSLINSZKY FRIGYES

LEVELEZŐ TAGTÓL.

PEST, 1872.

EGGENBERGER-FÉLE AKAD. KÖNYVKERESKEDÉS.

(HOFFMANN ÉS MOLNÁR.)

SZEK
DUPLUM

Pest, 1872. Nyomatott az „Athenaeum” könyvnyomdájában.

EMLÉKEZÉS NEILREICH ÁGOSTRÓL.

HAZSLINSZKY FRIGYES

levelező tagtól.

A M. T. Akadémia III. oszt. 1871. oct. 16-án tartatott üléséből megbizattam Neilreich Ágost felett emlékbeszédet tartani. Ezen megbizásnak úgy véltem megfelelni, hogy egyszerűen előadjam az elhunyt életrajzát, kiemelvén működését a tudomány terén.

Neilreich Ágost tagtársunk meghalt f. é. jun. 1-jén munkás élete 58. évében. Mint kitünő férfiú, s a tiszta önzéstelen tudomány barátja, megérdemli, hogy róla megemlékezzünk, s hogy tiszteletünk adóját tegyük le sirjára.

Gyászoltunk született Bécsben 1803. Szülei őt korán hivatalnoknak szánták; s ezen pályára gondosan nevelték s taníttatták. Bevégezvén Bécsben a gymnasiumi tanfolyamot, beiratta magát az egyetemnél, hol természettan mellett jogi tudományokat hallgatott Ellingshausen, Dolliner, Wagner, és Kudler tanárok alatt. Azon kitünő tanférfiak vezetése alatt, oly sikeresen haladott a tudomány után vágó ifjú, hogy már 1828-ban a bécsvárosi törvényszékhez gyakornoknak felvettett. Ámbár itt előjáróinak teljes megelégedésére dolgozott, mégis kénytelen volt az akkori viszonyok mellett tizenkilencz évig szolgálni, míg végre csekély előléptetések után 1847-ben törvényszéki ülnöknek kineveztetett. A zajos 1848 után tagja lett azon bizottságnak, melynek feladata volt Alsó-Ausztria számára új törvénykezési rendet kidolgozni. Ezen szervezeti munkálatokban annyira érvényesítette ismereteit és szorgalmát, hogy tett szolgálatai elismeréseül 1850-ben feltörvényszéki ülnöknek léptetett elő. Mint feltörvényszéki ülnök

elnöke is volt a bécsi esküdtszéknek. Midőn az 1853. és 1854. években új törvénykezési rend kidolgozása szükségesnek látszott, Neilreich újra a szervező bizottság tagjává neveztetett ki, de ezen munkálatok alatt annyira elgyengült erejének tulfeszítése miatt, hogy 1856-ban nehéz beteg lett és annak következtében kénytelen volt maga nyugalmaztatásaért folyamodni, mi megadatott. Jogi szaktudományába vágó dolgozatokat nem bocsátott közre, de annál többet azon működési teréről, melyet nem szülői kívánatára, hanem lelke sugallatára választott, s ezen tér a fűvészet.

A fűvészetet, mint a növényvilág egységes tudományát, mai nap már kevés ember műveli, mert már a fő előkészítő tudományok mindegyike, akár a mennyiség-természettani, akár az ásvány-vegytani rész jövedelmezőbb jövőt biztosít a kitünő tehetségnek, talán már fele vagy más hanyadrészben is mint maga az egész botanica, s ha még tekintetbe vesszük, hogy az utazás, a növény, a könyv s más segédeszközök gyűjteményei, melyek nélkül a fűvészet haladni nem képes, oly nagy kiadásokat vesznek igénybe, melyeket kevés ember győz, s hogy azon kitünő erők, kik ezen kiadásokat fedezni képesek, még mindig a politika terétől vétetnek igénybe: nem lesz feltűnő sem az, hogy oly lassan halad az újabb időben a botanica, sem az, hogy a jelenkori töredék-fűvészet, leginkább a fűvészeti tudomány azon ágait választja, melyek talán előkészületekre nem szorulnak, minők az anatomia és a floristica. De ámbár sajnáljuk az egyes szakocskákba elmerülőket, mert semmit sem nyernek azon élvezetből, melyet az egész természetet átható egységes tudomány nyújt: mindamellett, mivel ezen munkafelosztás által a gyengébb erők is bevonatnak a közérdekbe, nem lehet kifogásunk a legkisebb szakocskára ellen sem, mert munkálkodásának eredménye birtak tudományos értékkel, csak őszinteség lengje át. Lehet tehát érdeme a tudomány körül annak is, ki legkisebb részét buzgósággal és igazságszeretettel műveli.

Neilreichban a természettudományi ismeretek utáni vágy igen korán felébredett. Ébresztette azt már a gyermekben Bertuch képes könyve, táplálta és élesztette hajlamát a gymnasiumi tanfolyam, melyben akkor már a terménytan, mint

rendes tantárgy taníttatott. De magára hagyatva, csak Willdenow botanicája, Funk terménytana és Vietz rajzaira támaszkodva nem haladott annyira, hogy nyert ismeretei őt további kutatásokra ösztönözték volna, s mivel a természettudományok mellett a historiát és különösen az osztrák hadi történelmet kedvelte, csakhamar háttérbe szorult az egész terménytana és vele ünnepeltünk kedvencz tárgya is, a fűvészet, egészen 1830-ig.

Ezen időben megismerkedett Neilreich, Enderes Károly és Köchel Lajos lovagokkal, kik mint buzgó fűvészek felköltötték alvó szenvedélyét. Neilreich most fokozódott buzgalommal ragadta meg a tudós barátok vezetését azon mezőre, melyet leginkább csak jó vezető hiánya miatt hanyagolt el. A buzgó tanítvány nemsokára tulszárnyalta tanítóit, s a fűvészkedés lett éltező foglalatossága. Abban talált kedélye és egész lelke vidító tápanyagot. A szabad természetben csudálta a szépnek testesült eszméit, ott gyönyörködött az isteniek gyengéd s magasztos nyilatkozataiban, távol a rideg jogtól, mely iránt talán maga is azon szomorító gyanakodásba esett, hogy észjogi alapja nincs, hogy az csak a gyarló emberi önkény kieroszakolt szüleménye.

Ezen időtől kezdve buzgó híve lett a fűvészetnek, melytől csak a halál által szakasztatott el.

Hivatalos állása nem engedvén nagyobb utazásokat, kénytelen volt kirándulásaival Bécs legközelebb vidékeire szoritkozni. Kutatási mezeje a középponttól körülbelül négy mértföldnyire terjedett minden irányban. Tizenöt év lefolyása alatt többet tett 800 kirándulásnál, többnyire egymagában, ritkán a főlebb említett barátaival, vagy Redtenbacher és Leithnerrel. A talált növények meghatározásánál nagy segítségére volt Fenzl tanár, kinek szivességéből nyitva állottak előtte a császári muzeum dús gazdag fűvészeti kincsei.

Tizenöt évi fáradhatlan munkálkodásának első eredménye volt, Bécs környékének viránya (Flora von Wien) fűvészeti kézikönyv alakjában, mely 1846-ban megjelent. Ezen önálló vizsgálatokra, s az élő terményeken tett tapasztalatokra épített munkát legelőször bírálta Dr. Reissek a bécsi természet-

tudománybarátok 1846. aug. 26-án tartott gyűlésében (lásd az Évkönyvek I. 119. lap).

Tartalma következő: A virány területének határolása után következik a terület földismeí rajza, nagyobb részben Partsch, a bécsi medenczéről kiadott térképe szerint. A földismeí jellemzéshez kapcsolja a vizrajzi s az éghajlati viszonyokat, mely utóbbiak összehasonlításánál felhasználta a bécsi csillagda jegyzeteit, melyeket azonban kielégítőknék nem talált. Ezek után adja szerző, területe növény földrajzát s végre Endlicher Unger rendszere sorában az edényes növények jellemezését. A munka ezen fő része igen szabatos, kitünő szorgalomról s lelkiismeretességről tanuskodik a növénynevek elsőbbsége és értéke körül.

A munka főérdeme azonban a fajok terje körülvonalozásában fekszik.

Még azon füvészekhez tartozván, kik nem az egy pár száritott példány után, a szobában mérlegelik a faj értékét s önállóságát, hanem a szabadban fejlődő élő alakokon keresik fel az állandót a végtelen változatosságban, korán jött azon meggyőződésre, hogy a hajdani scientia amabilis leginkább azok által tétetett nem szeretetre méltóvá, kik irtózáván, talán akaratjuk ellen is, a mélyebbre ható folytonos munkától, könnyebbnek találják a fajok szétforgácsolását és bérmlását nevek örökítésére, mint járulni sokoldalú tudományos előkészítéssel, az értékes tudomány gyarapításához, vagyis azon számtalan kérdés megfejtéséhez, melyet a gyakorlati élet, melyet maga a tiszta tudomány intéz a füvészethez.

Csak ezen meggyőződés, s a legbiztosabb forrásból merített növényismeret bírhatták Neilreicht arra, hogy oly elszántsággal lépjen fel a fajfaragás ellen, minőről a szóban levő munkája tanuskodik. A sok tarthatlan faj összevonása nem tetszett ugyan mindenütt, mert ez által a hiúság sok vivmánya a semmiségbe merült, de a tudományos füvészet barátjai helyeselték eljárását.

Későbbi dolgozatokban engedett ugyan segítő barátjai nyomására ezen szigorából, s felvett a fajok sorába több alakot, de oda írja, hogy meggyőződése vagy tapasztalása szerint fajrangot nem érdemelnek.

Már első munkája megjelenése előtt kezdtek megnyilni a vasutak, melyek által igen megkönnyebbültek a kirándulások távolabb vidékekre, különösen a növénygazdag austriai havasokra s a Fertő tava vidékére. Ezen kedvező körülményhez hozzá járult még 1847-ben előléptetése, s Neilreich oly helyzetbe jött, melyten szabadabban rendelkezhetett idejéről. Ezen változás arra bírta őt, hogy viránya területét kiterjeszsze az austriai havasokra, a Lajta hegységre s a Fertő tava környékére. Kirándulásaiban részt vettek akkor leginkább Ettingshausen, Kovács és Pokorny. Ezen tágitott területen gyűjtött új tapasztalatait összeállította: „Nachträge zur Flora Wien's“ czimű munkában, mely 1851-ben jelent meg. Ezen munka által honi botanicus lett, a mennyiben Bécs viránya területébe Mosony és Sopron megyéket részben bevonta.

A bécsi virány ezen kiegészítése, nem kevésbé becses mint a főmunka. Ebben is sokat igazított a bécsi virányt tárgyazó akkori füvészeteti irodalmon.

Az 1851-ik évben alakult az eddig felállott természet-tudomány-barátok társulatából, a jelenleg is fenálló tágasabb körre kiterjeszkedő állatnövény-tani társulat, melynek Neilreich igen munkás társa és későbbben alelnöke is lett. Ezen társulat fokozta irodalmi tevékenységét, miről a társulat évkönyvei tanuszkodnak. Az évkönyvek első öt kötetében megjelent Neilreich következő 19 dolgozata.

1. Wulfen- Jacquinischer Briefwechsel I. 25. l.
2. Zweifelhafte Pflanzen der Wiener Flora I. 37. l.
3. *Poa cenisa* I. 68. l.
4. Hybride Pflanzen der Wiener Flora I. 114. l.
5. Kritik der Gattung *Hieracium* I. 187. l.
6. *Chimophila umbellata* II. 14. l.
7. Plan zu einer Flora von Nieder-Oesterreich II. 51. l.
8. Zweifelhafte Pflanzen der Wiener Flora II. 54. l.
9. *Crepis micacensis* II. 106. l.
10. *Juncus atratus* III. 123. l.
11. Neue Pflanzen der Wiener Flora III. 14. l.
12. Der botanische Garten der oesterreichischen Flora III. 64. l.

13. Neue Pflanzen des Marchfeldes III. 166. l.
14. Vegetationsbild des Marchfeldes III. 395. l.
15. Aconitum Störkianum IV. 535. l.
16. Biographische Notizen V. 21. l.
17. Verdienste um die Wiener Flora V. 19. l.
18. Geschichte der Botanik in Nieder-Oesterreich V. 23. l.
19. Kleinere botanische Mittheilungen V. 90. l.

Ezen dolgozatok, Neilreich legkitünőbb munkájára, Alsó-Austria virányára tett előkészületeinek melléktermékei. A munka tervét még 1852. június 2-án közölte az állat növénytani társulattal, mely alkalommal szemlét tartván Alsó-Austria különböző vidékei virányain: kijelelte azon pontokat, melyek addig elegendőleg nem vizsgáltattak, és gyengélkedése érzetében felszólította szaktársait, a kijelölt virányok tanulmányozására.

Nyugalmaztatása után, betegeskedése daczára folytatta kutatásait segítve Erdinger, Kerner, Malz, Boos és Pokorny barátaitól, sőt maga is tett kirándulásokat távolabb dél s nyugatra fekvő vidékekre, hogy a szomszéd tartományok növényzetével autoptice megismerkedjék, s azt a bécsivel összehasonlíthassa.

Hat évi fáradozása után, elkészült végre a munka s megjelent az 1858. év lefolyása alatt. A munka tartalmát s jelességét itt kiemelni feleslegesnek tartom. Az utóbbira elég itt megjegyezni, hogy a munka megjelenéseig Neilreich egyetlen egy tudományos társulatba sem választatott meg tagnak, 1859. után pedig siettek távol vidéki társulatok is őt tagjaik sorába megnyerni, miről utolsó munkájának aláírása tanuskodik, mely következőleg szól: Dr. August Neilreich, Ritter des Ordens der eisernen Krone III. Classe, kk. Oberlandesgerichtsrath; Mitglied der kais. Akademie der Wissenschaften, der k. Leop. Akademie der Naturforscher, und der ungarischen Akademie der Wissenschaften; Ehrenmitglied des naturforschenden Vereins in Brünn, des naturwissenschaftlichen Vereins für Steiermark, des allgemeinen österreichischen Apotheker Vereins und des botanischen Vereins für Brandenburg zu Berlin; Correspondirendes Mitglied der ungar. Naturforscher-Gesellschaft zu Pest, der k. Botanischen Gesellschaft zu

Regensburg, und der „Société imp. des sciences naturelles de Cherbourg; Mitglied der k. k. zool. botanischen Gesellschaft, der österreichischen Gesellschaft für Meteorologie und der k. k. mähr. schles. naturwissenschaft. Gesellschaft zu Brünn, dann Correspondent der k. k. geolog. Reichsanstalt.

Mig a nagy munka szerkesztésével foglalkozott, csak egyetlen egy dolgozata jelent meg az állat-növénytani társulat évkönyvei VIII. kötetében 101 és 167. lapon *Ornithogalum Kochii* Parl. nevű növényről.

Az alsó-ausztriai flora befejezése után a monarchia keleti részére fordította figyelmét, s kezdte gyűjteni az anyagot a Magyar- s Tótország virányához, mely munkában különösen az idevágó irodalom megszerzésében Kánitz Ákos által segítettett. Mivel már maga kirándulásait ezen területre nem terjeszthetné ki, megelégedett annak összeállításával, mit az irodalomban, és a gyűjteményekben talált, s avval mit barátjai vele közlöttek. Ezen összeállítás elkészült 1865-ben és megjelent Bécsben 1866-ban következő czim alatt „Aufzählung der in Ungarn und Slavonien bisher beobachteten Gefäßpflanzen nebst einer pflanzengeographischen Übersicht.“

A bevezetésen kívül, melyben eljárását igazolja s az összeállítás nehézségeit előadja, áll ezen munka, mint czime is mondja, két részből u. m. Magyar- s Tótország növényföldrajzából Neireichnak sajátos modorában, s az eddig észlelt edényes növények név és lelhelyeik rendszeres összeállításából. Az első részben legérdekesebb cikkek: a honi füvészet történelmi fejlődése, a talaj jellemzése, és virányunk összehasonlítása fajgazdagság tekintetéből a nyugottal és kelettel. Ezen összehasonlításból az tűnik ki, mit saját hazánkban is észlelünk, ha kelet felé tartunk, hogy t. i. a virány kelet felé igen szegényedik, mit sajnálattal magam is különösen a pillangósaknál kiemeltem. (L. a Borsa Pietros viránya). Hogy ilyen, a meglevő forrásokból összeállított munkában, kevés autopsia mellett, a szerző a rossz források minden hibáit nem igazíthatta ki, nem szállítja le a munka becsét, és nekünk, a felveit hibák daezára, meg kell vallanunk, hogy a munka mindkét része csudálatos türelemmel, nagy idő áldozattal, szakavatottan s a szü-

letett hivatalnok természetéhez illő, az apróságig terjedő pontossággal van szerkesztve.

Az alatt míg az idevágó anyagokat gyűjtötte, megjelentek következő kisebb dolgozatai az állat-növényntani társulat évkönyveiben.

Vegetation der Festungswerke Wiens IX. 101 és 167.

Dianthus diutinus X. 101. l.

Necrolog über K. Enderes X. 767.

Necrolog über Fr. Hillebrandt X. 97.

Nachträge zu Maly's En. pl. imp. aust. a. Wien 1861.

Necrolog über Graf Johann Zichy XIII. 52.

Dr. Franz Herbieh. Sein Leben und Wirken XV. 963

Dr. Bunsen's u. Conte Marsigli's botanische Leistungen XVI. 389.

Majdnem ugyanazon források, melyekből, Magyarhon és Slavonia növényzetét összeállította, szolgáltatnak neki anyagot, hasonló tartalmu és alaku, Horvátországra vonatkozó műre, mely „Vegetations-Verhältnisse von Croatien“ czim alatt 1868-ban Bécsben megjelent.

Erdélyre már nem terjesztette ki figyelmét, meglehet azért, mert látta, hogy a királyhágón tuli rész, ugyis már papi-ron több phanerogam fajjal bir, mint valóságban, vagy már igen hanyatló egészsége miatt: hanem minden szabad dolgozásra használható idejét arra fordította, hogy a bécsi, az alsó ausztriai, a magyar-tót-és horvátországi virányokról irt munkáit tökélyesbitse. Erre czélzó utolsó dolgozatai következők:

1. Diagnosen der in Ungarn und Slavonien bisher beobachteten Gefässpflanzen, welche in Koch's Synthesis nicht enthalten sind. Bécs 1867.

2. Die Veränderungen der Wiener Flora XX. 603.

3. Nachträge zu den Vegetations-Verhältnissen von Croatien XIX. 769.

Nachträge und Verbesserungen zur Aufzählung der in Ungarn und Slavonien bisher beobachteten Gefässpflanzen. Wien 1870.

5. Kritische Zusammenstellung der in Österreich-Ungarn bisher beobachteten Arten, Formen und Bastarde der Gattung Hieracium.

Neilreich Ágost ezen rövid életrajza feltünteteti nem csak munkálkodása eredményeit, hanem azon tényezőket is, melyek munkái jellemére s értékére befolyással bírtak.

Mivel a botanica mezejére lelke sugallatából lépett, s kedvencz tárgyán szenvedélylyel csüggött, nem kimélt semmi áldozatot, melyet haladása tőle követelni látszott.

Mivel ment volt minden kitüntetési viszketegtől, nem oda nézett, hol könnyebb babérkoszorúkat gyűjteni, hanem megragadta a tudomány azon ágát, melynek biztos alap-
rai fektetésére honának mindenek felett szüksége volt.

Mivel önálló független szellemű volt, s bízott önerejében és ismeretei biztosságában, bátran szállott sikra azon irány ellen, mely a fűvészetet népszerűtlenné teszi, s a növényfajok *szép rendét elmosódó chaossá* változtatja, vagyis küzdött azok ellen, kik a fajok szétforgácsolásában s a synonymia terhes lomának gyarapításában fáradoznak.

S mivel végre anyagi gondoktól ment volt, nem tette az irodalmat kereseti forrásá.

Ezen kedvező körülmények tették dolgozatait becsekké, a buzgalom gazdagokká, a szerénység egyszerűekké, az önbizalom határozottakká s szabatosakká s a függetlenség rövidékké.

Ilyen jellemű tagtársunkat méltán gyászoljuk, s gyászoló keblünkben önkénytelenül kilopódzik azon sohaj: bár maradna Neilreich szelleme köztünk minden időre !

B é k e h a m v a i n a k .

2739-1920/23

Eddig külön megjelent

É R T E K E Z É S E K

a természettudományok köréből.

Első kötet. 1867—1870.

	Ára
I. szám. Az Ozon képződéséről gyors égéseknél. A polhorai sós forrás vegyelemzése. Than Károlytól (1867.) . .	12 kr.
II. szám. A közép idegrendszer szürke állományának és egyes ideg- gyökök eredeteinek tájviszonyai. Lenhossék Józseftől (1867.) . .	12 kr.
III. szám. Az állattenyésztés fontossága s jelenlegi állása Magyar- országban. Zlamál Vilmostól (1867.)	39 kr.
IV. szám. Két új szemmérészeti mód. Jendrassik Jenőtől (1867.) . .	70 kr.
V. szám. A magnetikai lehajlás megméréseéről. Schenzl Guidótól (1867.)	30 kr.
VI. szám. A gázok összenyomhatóságáról. Akin Károlytól (1867.) . .	10 kr.
VII. szám. A Szénéleg-Kénegről. Than Károlytól (1867.)	10 kr.
VIII. szám. Két új Kénsavas Káli-Kadmium kettössónak jegeczalakjai- ról. Krenner G. Sándortól (1867.)	15 kr.
IX. szám. Adatok a hagymáz oktanához. Rózsay Józseftől (1868.) . .	20 kr.
X. szám. Faraday Mihály. Akin Károlytól (1868.)	10 kr.
XI. szám. Jelentés a London- és Berlinből az Akadémiának küldött meteoritekről. Szabó Józseftől (1868.)	10 kr.
XII. szám. A magyarországi Egyenesrőpüek magánrajza. Frivaldszky Jánostól (1868.)	1 ft 50 kr.
XIII. szám. A féloldali ideges főfájás. Frommhold Károlytól (1868.)	10 kr.
XIV. szám. A harkányi kénes víz vegy- elemzése. Than Károlytól (1869.)	20 kr.
XV. szám. A szulinyi ásványvíz vegyelemzése. Lengyel Bélától (1869.)	10 kr.
XVI. szám. A testgyógyászat újabb haladása s tudományos állása napjainkban, három kiválóbb köresettel felvilágosítva. Batizfalvy Sámueltől (1869.)	25 kr.
XVII. szám. A górcső alkalmazása a közzettanban. Koch Antaltól (1869.)	30 kr.
XVIII. szám. Adatok a járványok okviszonyaihoz. Rózsay Józseftől (1870.)	15 kr.
XIX. szám. A silikátok formulázásáról. Wartha Vinczétől (1870.)	10 kr.

Eddig külön megjelent

É R T E K E Z É S E K

a természettudományok köréből.

Második kötet. 1870—1871.

I. Az állati munka és annak forrása Say Móricztól (1870.)	10 kr
II. A mész geológiai és technikai jelentősége Magyarországon. B. Mednyánszky Dénestől (1870.)	20 kr.
III. Tapasztalataim a szeszes italokkal, valamint a dohánynyal való visszaélésekről, mint a láttompulat okáról. Hirschler Ignácztól (1870.)	80 kr.
IV. A hangrezgés intenzitásának méréséről. Heller Ágosttól (1870)	12 kr.
V. Hő és nehézkedés. Greguss Gyulától (1870).	12 kr.
VI. A Ceratozamia himsejtjeinek kifejlődése és alakjáról. Jurányi Lajostól (4 táblával, 1870).	40 kr.
VII. A kettős torzszülés bonczatana. Scheiber S. H.-tól Bukuresztben. 4 könyomatu ábrával	30 kr.
VIII. A Pilobolus gombának fejlődése és alakjairól. Klein Gyulától. Két táblával	15 kr.
IX. Oedogonium diplandrum s a nemzési folyamat e mcszatnál. Jurányi Lajostól.	35 kr.
X. Tapasztalataim az artézi szökőkutak furása körül. Zsigmondy Vilmostól.	50 kr.
XI. Nehány Floridea Kristalloidjairól. Klein Gyulától. (Egy tábl.)	25 kr.
XII. Az Oedogonium diplandrum (Jur.) termékenyített petesejtjéről. Jurányi Lajostól.	25 kr.
XIII. Az esztergomi burányrétegek és a kisczelli tályag földtani kora. Hantken Miksától.	15 kr.
XIV. Sauer Ignác emléke. Dr. Poor Imre l. tagtól.	25 kr.
XV. Górcsövi közetvizsgálatok. Koch Antaltól	40 kr

Harmadik kötet. 1872.

I. A kapaszkodó hajózásról. Kenessey Alberttől	20 kr.
--	--------